

1.1 Trekbenadering van persoonlijkheid

= Begrijpen van individuele verschillen tussen mensen

- Impliciete persoonlijkheidstheorieën (~stereotypen)
 - Intuïtie
 - Selectieve observatie
 - Vaak evaluatief
 - Self-fulfilling prophecy
- Wetenschappelijke persoonlijkheidstheorieën
 - Beschrijven van menselijke karakteristieken
 - Persoonlijkheid als psychologisch construct
 - Niet direct observeerbaar
 - Determinant van gedrag

Persoonlijkheidspsychologie = begrijpen van individuele verschillen tussen mensen

- impliciete persoonlijkheidstheorieën (~stereotypen)
 - intuïtie
 - selectieve observatie
 - vaak evaluatief
 - self-fulfilling prophecy
 - Een heel belangrijk en populair experiment hieromtrent is het experiment waarbij een leerkracht haar leerlingen opdeelde volgens oogkleur. Ze vertelde de kinderen dat de blauwe oogkleuren de beteren waren en degenen met bruine oogkleuren lui waren. De dag daarna draaide ze de rollen om. De dag waarop de “blauwen” superieur waren deed deze groep het ook beter op de taak, terwijl deze wanneer ze inferieur het significant slechter deden op dezelfde soort taak.
 - niet wetenschappelijk
- wetenschappelijke persoonlijkheidstheorieën
 - beschrijven van menselijke karakteristieken
 - persoonlijkheid als psychologisch construct
 - niet direct observeerbaar, wel latent aanwezig
 - determinant van gedrag
 - het stuurt gedrag
 - op een zekere manier gaan we causaliteit toekennen aan persoonlijkheid als construct dat het dagelijks functioneren gaat sturen.

1. Definitie van persoonlijkheid

1.1 Allport

“Dynamische organisatie van intra-persoonlijke psycho-fysische systemen die resulteren in een karakteristiek patroon van gedrag, denken en voelen”

- Dynamisch: persoonlijkheid is een interagerend systeem met de omgeving, gaat zich doorheen de tijd ontwikkelen onder invloed van biologische rijpingsprocessen, ervaringen, opvoeding, dus geen statisch systeem, dynamiek tussen persoon en omgeving.
- Organisatie: de trekken zijn niet random, er zit een structuur in.
- Psycho-fysische systemen: Niet enkel iets dat psychologisch geconstrueerd wordt, maar er is ook een interactie met meer fysiologische parameters. hormonale invloeden, invloeden van neurotransmitters die invloed kunnen hebben op gedrag en dus op persoonlijkheid
- Karakteristiek: Het is een patroon dat in zekere zin terugkeert over situaties, in zekere zin stabiel is over de tijd: in zekere zin zal iemand zich vrij consistent gedragen, zowel op niveau van gedrag als niveau van cognities en emoties!

1.2 Hedendaagse definitie

- A set of psychological traits
- And mechanisms
- Within the individual
- That are organized and relatively enduring
- And that influence
- His or her interactions with
- And adaptations to
- The environment

= Een set van persoonlijkheidstrekken en mechanismen binnen een individu, die georganiseerd en relatief duurzaam zijn, en die zijn/haar interacties met en aanpassingen aan de omgeving beïnvloeden.

- A set of psychological traits
 - Beschrijven hoe mensen van elkaar verschillen en beschrijven de algemene tendensen van een persoon
- And mechanisms
 - Cognitieve mechanismen, waarbij je cognitief situaties opzoekt die passen bij wie je bent, waardoor je die trek makkelijker tot uiting kan brengen
 - Bv. cognitieve mechanismen. Je gaat bv. op zoek naar een cognitief systeem die de trek bevestigen. Processen van persoonlijkheid: sociale mensen zoeken sociale situaties op. Een psychologisch mechanisme kan een individu gevoelig maken voor omgevingscues (input) en daardoor zullen ze meer over bepaalde opties nadenken (beslissingsregels). Dit beïnvloedt dan ook hun gedrag (output). Maar: dit wil niet zeggen dat elke trek zichtbaar is. Dus: soms is er een bepaalde situatie nodig om een trek zichtbaar te maken.

- Within the individual
 - We hebben het gevoel dat we dezelfde persoon zijn over situaties en tijd heen.
- That are organized and relatively enduring
 - Structuur in persoonlijkheidsprofiel: verschillende trekken/mechanismen geassocieerd met elkaar. Relatief stabiel (vooral in volwassenheid) en consistent over situaties heen. Behalve bij sommige situaties: bv. mensen die vaak praten, maar zwijgen tijdens de les.
- And that influence
 - Trekken en mechanismen beïnvloeden het leven van mensen. Bv. Hoe we onszelf zien, hoe we interageren met anderen, ...
- His or her interactions with
 - Interactie persoon x omgeving is zeer complex. Vormen van interactie: perceptie, selectie, manipulatie, uitlokken, ...
- And adaptations to
 - Centraal kenmerk van persoonlijkheid = adaptief functioneren. Dus: doelen bereiken, coping, omgaan met uitdagingen, ... Het lijkt alsof sommige kenmerken niet adaptief zijn (bv. neuroticisme). Maar: deze mensen krijgen veel steun van anderen (= belonend).
- The environment
 - Fysische omgeving: veel uitdagingen (honger, koude, warmte, ..)
 - Sociale omgeving: een praatgrage persoon zal meer mogelijkheden zien om te praten
 - Intrapsychische omgeving: binnenin de geest (dromen, herinneren, ...). Ons zelfbeeld wordt beïnvloed door onze herinneringen aan succes!

2. Trait-activation theorie

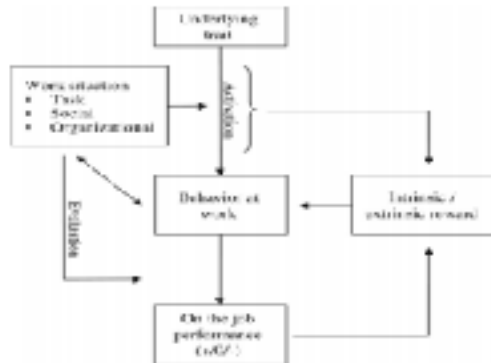
Basisprincipes:

- Trekken zijn latente tendensen die ons gedrag in een bepaalde richting sturen
- Trekken worden geuit als respons op trek-relevante situationele cues
- Intrinsieke satisfactie als resultante van expressie van trek

We gaan op zoek naar de mate waarin gedrag (bv op werk) tot uiting komt als onderliggende trek onder invloed van situationele cues. Als men daar een positieve outcome van ervaart, dan krijg je een onbewust beloningssysteem, waardoor die trek opnieuw tot uiting zal komen.

Niet elke trek is altijd even aanwezig. Het is een conceptueel kader dat binnen de arbeids- en organisatie psychologie is ontwikkeld, op die manier is men tot dit soort model gekomen. Binnen de persoonlijkheidspsychologie gaan we op zoek naar de mate waarin gedrag tot uiting komt als een onderliggende trek onder invloed van situationele cues. Bepaalde situaties gaan bepaalde trekken gaan triggeren en op die manier komen ze tot uiting.

TRAIT-ACTIVATION THEORY



= overkoepelend conceptueel kader

Situationele cues die trekrelevant zijn, triggeren de onderliggende trekken. Die trekken leiden dan tot concreet gedrag en prestatie (en dit zorgt voor beloning). Bv. hoog en laag agressief. Als de trek niet geactiveerd wordt zal men geen verschil merken. Dan krijgt iemand een duw: hoog zal eerder negatief interpreteren en agressief reageren. Dus: uitingsvorm door trigger in omgeving.

3. Doel persoonlijkheidspsychologie

- classificatie van persoonlijkheidseigenschappen
 - aantal trekken
 - organisatie/structuur van trekken
- meten van persoonlijkheid
- ontwikkeling van persoonlijkheid: causale processen gen x omgeving
- begrijpen van psychopathologie en allerlei outcomes vanuit een persoonlijkheidsperspectief

Het is een terrein dat in eerste instantie ontwikkeld werd om persoonlijkheidstrekken te organiseren, men wou ze structureren in termen van hiërarchie, etc... (I)

Het tweede doel was het meten ervan. (II)

Begrijpen van psychopathologie en allerlei uitkomsten vanuit persoonlijkheidsperspectief: Bv. Sommigen zijn kwetsbaarder voor het ontwikkelen van psychopathologie door hun persoonlijkheid. (III)

4. Idiografische vs. nomothetische benadering van persoonlijkheid

- Idiografisch: individueel, casuïstiek, begrijpen hoe iemand qua persoonlijkheid in elkaar zit
 - psycho-analytisch denkkader
 - voordeel: diepgaand mensen begrijpen
 - nadeel: moeilijk om veralgemeningen te maken

- Nomothetisch: meest gehanteerde benadering waarbij grote groepen van mensen worden bekeken, gelijkenissen en verschillen in termen van persoonlijkheid, afgezet tegen normatieve gegevens
 - Voordeel: trends kan je duiden,
 - Nadeel: moeilijk om mensen persoonlijk te begrijpen
- Assumpties binnen persoonlijkheidsonderzoek (bij nomothetische en idiografische benadering)
 - relatief stabiele aspecten van het zelf
 - consistent over verschillende sociale contexten
 - ook bij sociale voorschriften
 - bv datingavond vs. Begravenis: extraverten zullen altijd meer communiceren
 - de essentie v.h. individu (denken, voelen, doen) in vergelijking met anderen
 - zijn latent aanwezig, ook als er geen observeerbare expressie is v.d. trek

Heel het psychoanalytisch denkkader is geënt op dit ideografisch perspectief. Het voordeel is dat je heel diepgaand mensen kan gaan bekijken. Het nadeel is dan weer dat veralgemenen enorm moeilijk is.

Nomothetisch: Kijken naar heel grote groepen mensen om dan te kijken dat verschillen in persoonlijkheid. Hier krijg je het omgekeerde, je kan heel mooie algemene uitspraken bekomen, maar het is dan weer moeilijk om heel diepgaand te gaan kijken.

Allport: Combinatie van beiden is aangewezen om volledige uniciteit van persoon te vatten!

Idiografisch	Nomothetisch
<ul style="list-style-type: none"> • Individu is uniek. • Begrijpen/beschrijven van 1 persoon op grondige wijze. • Kwalitatieve methodologieën: <ul style="list-style-type: none"> → Interviews, dagboeken (narratief). → Generalisatie is moeilijk. <p>Elke persoon is op vlak van persoonlijkheid uniek, dus zinloos op te zoeken naar "common building blocks." Door te kijken naar gemeenschappelijke elementen kom je een stuk tekort. → Ontkent het bestaan van persoonlijkheidstypes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Basisstructuur van persoonlijkheid. • Alle individuen hebben een verschillende combinatie van dezelfde gemeenschappelijke basistrekken. • Focus op gemeenschappelijkheid tussen individuen. • Kwantitatieve onderzoeksmethoden: <ul style="list-style-type: none"> → Zelfrapportage vragenlijsten. → Individu met norm vergelijken. • Eerder oppervlakkige kennis van iemands persoonlijkheid. <p>Er zijn bepaalde basistrekken die in verschillende combinaties terugkomen in verschillende personen. Het ontdekken van die basisstructuur kan door kwantitatieve data-analyse.</p>

Feature	Idiographic	Nomothetic
Strategy	Emphasizes the uniqueness of individuals.	Focuses on similarities between groups of individuals. Individuals are unique only in the way their traits combine.
Goal	To develop an in-depth understanding of the individual.	To identify the basic structure of personality and the minimum number of traits required to describe personality universally.
Research methodology	Qualitative methodologies to produce case studies mainly. Some generalization across series of case studies is possible.	Quantitative methods to: <ul style="list-style-type: none"> • explore the structures of personality; • generalize across persons and settings; • explore the relationships between variables across groups.
Data collection	Interviews, diaries, narratives, treatment session data.	Self-report personality questionnaires.
Advantages	Depth of understanding of the individual.	Discovery of general principles that have a predictive function.
Disadvantages	Can be difficult to make generalizations from the data.	Can lead to a fairly superficial understanding of any one person. Training needed to analyze personality profiles accurately.

Kenmerk	Idiografisch	Nomothetisch
Strategie	Benadrukt de uniciteit van individuen.	Focust op gelijkenissen tussen groepen van individuen. Individuen zijn enkel uniek op die manier dat hun trekken/traits combineren.
Doel	Om een diepgaand begrip te ontwikkelen van het individu.	Om de basisstructuur van persoonlijkheid en het minimum aantal trekken die nodig zijn om de persoonlijkheid universeel te beschrijven, te identificeren.
Onderzoeksmethoden	Kwalitatieve methodologieën om hoofdzakelijk case studies te produceren. Enige generalisatie over een serie van case studies is mogelijk.	Kwantitatieve methoden om: <ul style="list-style-type: none"> • De persoonlijkheidsstructuren te exploreren. • Metingen van persoonlijkheid te produceren. • De relaties tussen variabelen over groepen heen te exploreren.
Dataverzameling	Interviews, dagboeken, narratieven, behandelingssessie data.	Zelfrapportage persoonlijkheidsvragenlijsten.
Voordelen	Diepgaandheid van het begrijpen van het individu.	Het ontdekken van algemene principes die een predictieve functie hebben.
Nadelen	Het kan moeilijk zijn om generalisaties te maken uit de data.	Het kan leiden tot een enigszins oppervlakkig begrip van gelijk welke persoon. Er is training nodig om persoonlijkheidsprofielen accuraat te analyseren.

5. Assumpties binnen persoonlijkheidsonderzoek

- Relatief stabiele aspecten van het zelf
 - Consistent over \neq ende sociale contexten (ook bij sociale voorschriften)
 - De essentie van het individu (denken, voelen, doen) in vergelijking met anderen
 - Zijn latent aanwezig, ook als er geen observeerbare expressie is van de trek
-
- Relatief stabiele aspecten van het zelf
 - Consistent over \neq ende sociale contexten (ook bij sociale voorschriften)
 - Bv. dating-avond: er wordt op een dating event verwacht dat je veel zal praten en sociaal zal zijn. De extraverten praten enorm veel en de introverten zitten in een hoekje een boek te lezen. Dus zelfs wanneer er verwacht wordt extravert te zijn zal je verschillen zien. Ander voorbeeld is een begrafenis.
 - De essentie van het individu (denken, voelen, doen) in vergelijking met anderen
 - Zijn latent aanwezig, ook als er geen observeerbare expressie is van de trek

Het woord relatief en stabiel zijn hier belangrijk! Het is stabiel, maar niet in die mate dat er geen verandering meer mogelijk is.

Consistent over verschillende sociale contexten, ook wanneer er een sociale prestructurering is. Zie volgende cartoon.

Bv.: Extraverten blijven extravert in alle sociale contexten (feestje en begrafenis). Ook in heel sturende contexten (bv. dating) merk je de verschillen (bv. introvert blijft afwachtend).

6. Historische invalshoeken op persoonlijkheidstheorie

6.1 Klinische invalshoek

- Basis= mentale stoornissen
 - Historisch: oude Grieken ~eerste link tss karaktersverschillen en moreel/immoreel gedrag (zie slide 24)
 - 17de-18de eeuw: groeiende interesse voor "madness" en link naar individuele verschillen (vb Mesmer)
 - Aanloop naar eerste therapeutische concepten (hypnose)
 - Freudiaanse traditie bouwde hierop verder
-
- Freudiaanse en Lacaniaanse theorie
 - Basis = mentale stoornissen
 - Historisch: oude Grieken: eerste link tussen karaktersverschillen en moreel/immoreel gedrag
 - 17^e en 18^e E: veel interesse in het concept v.d. waanzin, de histerie, 'madness' en link naar individuele verschillen
 - bv Mesmer was een van de eerste personen die inzag dat niet iedereen even ontvankelijk is voor therapie. Mesmer ging mensen behandelen met een soort zwaard, en ze zo hypnotiseren. Sommige mensen reageerden daar heel snel op, andere mensen bleven hangen in de waanzin.
 - Aanloop naar eerste therapeutische concepten (hypnose)
 - Freudiaanse traditie bouwde hierop verder

Hierop bouwde de volledige Freudiaanse en Lacaniaanse theorie verder.

In de 17^e en 18^e eeuw had men enorm veel interesse in de waanzin. Daardoor werd er systematisch onderzoek gedaan naar geestesziekten, onderzoek naar individuele verschillen in vatbaarheid en mogelijkheid tot genezing. "Mesmer": Mensen zijn ziek door verstoring in de stroming van lichaamssappen, de behandeling daarvoor is handen boven het water houden. Dit zou de verstoorde energiestroom herstellen, sommige mensen gingen daar heel heftig op reageren terwijl anderen in de waanzin bleven steken. Hij was de eerste die aantoonde dat er verschillen zijn tussen mensen in ontvankelijkheid voor therapie. Die concepten over hypnose zijn zich vanuit die Mesmeriaanse theorie gaan ontwikkelen, deze behandeling was voorloper van de hypnosebehandeling.

6.2 Beschrijvende invalshoek

Basis= beschrijving en statistische analyse van verschillen tussen mensen

Historisch: fysiognomie (Lavater)/frenologie (Gall)

Populair >< wetenschappelijk niet houdbaar

Introductie statistische parameters: Galton

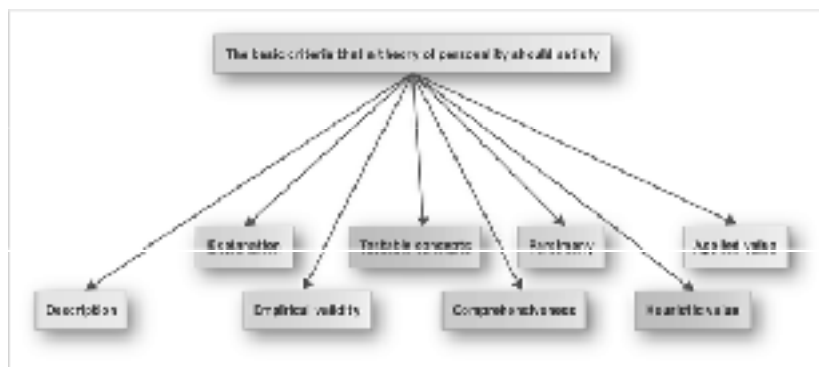
- Percentielen, mediaan
- Correlatie- en regressie-analyse
- > grondlegger van wetenschappelijk oz naar individuele verschillen

- Basis = beschrijving en statistische analyse van verschillen tussen mensen
- Historisch:
 - Fysiognomie (Lavater)
 - Verschillen in fysieke karakteristieken zijn een reflectie van verschillen in persoonlijkheid.
Bv.: Op basis van de vorm van de lippen kan je persoonlijkheid afleiden.
 - Frenologie (Gall)
 - Aan de hand van de groei en de vorm van de hersendelen (schedel) bepaalde men de aanleg van iemands karakter.
 - Lombrosso: Uit de vorm van het gezicht van een misdadiger kan je afleiden of het een dief, moordenaar, etc... is.
- Dit waren heel populaire benaderingen, maar dit was wetenschappelijk niet houdbaar.
- Galton introduceert statistische parameters: "Hoe zijn belangrijke trekken georganiseerd?". Vanaf dat moment ontstond er een meer wetenschappelijke benadering, het evolueerde vanaf het moment dat de statistiek zich ontwikkelde.
 - Percentielen, mediaan
 - Correlatie- en regressie-analyse
 - = Grondlegger van wetenschappelijk onderzoek naar individuele verschillen

7. Voorwaarden van een persoonlijkheidstheorie

Elke persoonlijkheidstheorie (PT) moet aan een bepaalde voorwaarde voldoen.

- Description: Elke PT moet de relevante constructen beschrijven.
- Moeten leiden tot toetsbare hypothesen: operationaliseerbaar.
- Comprehensief: Moet elk aspect bevatten.
- Economisch: Alles vatten met zo'n klein mogelijk aantal concepten, spaarzaam zijn in aantal dimensies die de theorie vooropstelt, maar tegelijkertijd ook comprehensief.
- Het moet een zekere toegepaste waarde hebben, het moet nuttig zijn in de praktijk. Bv.: Behandeling enten op bepaalde persoonlijkheidstrekken.
- Heuristische waarde: Het moet iets toevoegen aan het reeds gekend onderzoek en het moet een stimulans zijn voor een vervolgonderzoek.
- Empirische validiteit.
- Compatibiliteit en integratie met wat men weet uit andere domeinen.



1.2 Trekken en taxonomieën van trekken

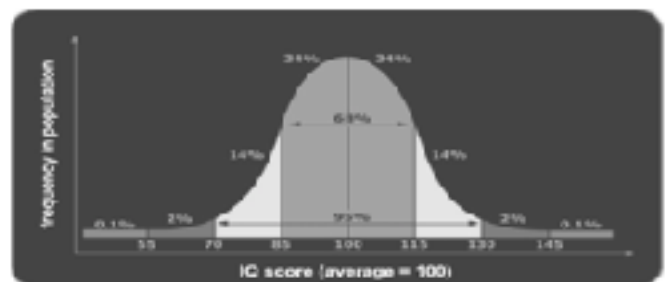
1. Trait psychology

- “those aspects of personality that are stable over time, are relatively consistent over situations and make people different from each other”
- Trekken = bouwstenen van persoonlijkheid
- Persoonlijkheid=unieke combinatie van universele bouwstenen
- 2 invullingen van een TREK: (boek p50)
 - Een interne causale eigenschap: determinant van gedrag
 - Beschrijvende karakteristiek (samenvatting) van concreet gedrag
- “those aspects of personality that are stable over time, are relatively consistent over situations and make people different from each other”
 - Kenmerken van persoonlijkheid: Stabiel over tijd, relatief consistent over situaties en hierdoor verschillen mensen van elkaar.

- Trekken = bouwstenen van persoonlijkheid. Persoonlijkheid is een unieke combinatie van universele bouwstenen, deze unieke combinatie van een beperkt aantal basistrekken vormt een uniek profiel.
- 2 invullingen van een TREK: (boek p50)
 - Interne causale eigenschap die het gedrag determineert (= Latente onderliggende determinant).
 - Beschrijvende karakteristiek (samenvatting) van concreet gedrag
 - Enkel wat je observeert.
 - Deze invulling gaan wij niet gebruiken.

2. Trek-theorie: dimensionele benadering van persoonlijkheid

- Meest statistisch georiënteerde theorie van persoonlijkheid
- Centraal: "hoe sterk verschilt iemand van de gemiddelde score op een universele trek"
- Persoonlijkheid=unieke combinatie van universele bouwstenen
- Een trektheorie moeten we beschouwen als een dimensionele benadering. Een trektheorie is een statistisch georiënteerde theorie van persoonlijkheid. Zowel aan de min-en pluspool vinden we de extreme scores.
- meest statistisch georiënteerde theorie van persoonlijkheid
- centraal: hoe sterk verschilt iemand v.d. gemiddelde score op een universele trek?
- Persoonlijkheid = unieke combinatie van universele bouwstenen
- Normaalverdeling: meeste mensen bevinden zich in middenmoot, ernaast zijn er de extreem hoge scores op stabiliteit, en extreem lage scores op stabiliteit
 - Psychopaten vs. Borderline



3. Historisch perspectief: van categoriaal naar dimensioneel denken

- Aristoteles: 1ste beschrijving van persoonlijkheidstreken ivf beschrijving van ethisch gedrag
 - MOED
 - BESCHEIDENHEID
 - IJDELHEID
- Theophrastus : publicatie van 30 types/karakters
- Hippocrates: link 4 basissappen ~ziekte
- Galenus: Toepassing op persoonlijkheid
 - Evenwicht tss 4 sappen = gezond
 - Onevenwicht = mentale stoornis

Heel lang heeft men persoonlijkheid gedacht in types en dus nog niet dimensioneel. De oude Grieken hebben als eerste een beschrijving gegeven van persoonlijkheidsverschillen tussen mensen.

- Aristoteles: 1ste beschrijving van persoonlijkheidstrekken ifv beschrijving van ethisch gedrag, 'of-of'
 - Moed
 - Bescheidenheid
 - IJdelheid
- Theophrastus : publicatie van 30 types/karakters
 - Categorieaal bepaald
 - Je was of type 1 of type 2
- Hippocrates: link 4 basissappen ~ziekte
 - Eerste die ervan uitging dat ziek zijn een gevolg was van de vier basissappen in ons lichaam, die niet in evenwicht waren
 - Te veel zwarte gal: Melancholisch, heel emotioneel.
 - Te veel slijm: Flegmatisch, heel rustig type, weinig emotioneel.
 - Te veel gele gal: Cholerische types.
 - Te veel bloed: Sanguinisch, te emotioneel, vurig.
 - vier basissappen werden erna toegepast op persoonlijkheid, door Kant
 - 4 persoonlijkheidstypes obv. ACTIVITEIT vd persoon & STERKTE vd gevoelens
 - bv iemand met te veel zwarte gal, was emotioneel onstabiel en melancholisch
 - categoriale opdeling
 - Evenwicht tss. 4 sappen = gezond
 - Onevenwicht = mentale stoornis



3.1 Categorieaal —> dimensioneel: Wundt

- Revisie van "humorale termen" naar 2 trekdimensies
 - Mood stability
 - Strength of emotions
- Deze dimensies vormden de basis van de theorie van Eysenck (zie verder)
- Laat ontstaan v trek-theorieën: Nood aan statistische technieken om veelheid aan termen te structureren (cfr Galton) en belangrijkste trekken te definiëren
 - correlatie
 - factor-analyse

De saptermen zijn omgebouwd naar dimensies. Iedereen neemt in zekere mate een positie in op een dimensie o.b.v. gevoelens die veranderbaar of niet veranderbaar zijn en op de dimensie o.b.v. emotioneel of niet emotioneel.



Die trektheorieën die verder ontwikkeld zijn op basis van die dimensies zijn traag op gang gekomen omdat ze statistische methoden nodig hadden.

Deze dimensies zijn de basis v.d. theorie van Eysenck. (later)

Laat ontstaan van trek-theorieën: nood aan statistische technieken om veelheid aan termen te structureren en belangrijkste strekken te definiëren: correlatie en factor-analyse

Er was aandacht voor individuele verschillen, maar men beschouwde dit enorm categoriaal. Op het moment dat men die saptermen, humorale termen is gaan ombouwen naar dimensies, op dat moment is het omgeslaan naar een dimensionele benadering. Er gebeurde een revisie van deze humorale termen naar 2 trekdimensies.

4. Identificatie van belangrijkste trekken

4.1 Lexicale benadering

- = natuurlijke taal als basis voor de studie v. persoonlijkheidstrekken
- Belangrijke individuele verschillen zijn geëncodeerd in natuurlijke taal
- Frequentie en n synoniemen ~ belangrijkheid
- Cross-culturele universaliteit
- Woordenboekstudies: persoonsbeschrijvende adjectieven (John, 1990) = passieve persoonsbeschrijvende woordenschat
- Studie van vrije beschrijvingen (Kohnstamm et al., 1995, 1998) = actieve persoonsbeschrijvende woordenschat (zie vb constructie HiPIC – cursus Diff Psy)

- = natuurlijke taal als basis voor de studie van persoonlijkheidstrekken —> bv. eerlijkheid heeft veel synoniemen in de Engelse taal —> eerlijkheid is een kenmerkend construct in de omgeving
- belangrijke individuele verschillen zijn geëncodeerd in de natuurlijke taal
- frequentie en synoniemen aantal is afhankelijk v.d. belangrijkheid
- cross-culturele universaliteit:
- bv in Aziatische landen iets meer synoniemen voor plichtsbewustheid
- woordenboekstudies: persoonsbeschrijvende adjectieven = passieve persoonsbeschrijvende woordenschat
 - o opzoeken in woordenboek
- studie van vrije beschrijvingen = actieve persoonsbeschrijvende woordenschat
 - o bv ouders die hun kind moeten beschrijven

Alle belangrijke persoonlijkheidskenmerken die mensen hebben zijn gereflecteerd in de taal, belangrijke individuele verschillen zijn geëncodeerd in de natuurlijke taal. De analyse van het woordenboek is dus heel belangrijk in deze benadering. Hoe meer synoniemen een woord bevat hoe belangrijker het woord, de trek. Bv.: Voor de eskimo's is sneeuw een heel belangrijk construct

omdat ze daar veel synoniemen voor hebben. Hoe belangrijker een trek, hoe meer kans om opgenomen te worden in een taxonomie.

Personality descriptor	Synonyms	Number
honest	frank, trustworthy, truthful, veracious, trusty, honourable, creditable, decent, law-abiding, uncorrupted, uncorrupt, incorruptible, ethical, moral, virtuous, principled, upright, high-minded, dependable, reliable, reputable, above board, straight, square-dealing, fair; ook candid, frank, sincere, direct, innumous, open	31

4.2 Statistische benadering: factoranalyse

- Vertrekt altijd van een pool van items
- Is per definitie a-theoretisch wegens empirische basis
- Samenvatten van empirische relaties tussen items= Reductie naar beperkt aantal factoren
- Items binnen zelfde factor meten zelfde trek
- Samenvatten van de relaties tussen variabelen op een accurate en economische wijze met het oog op een adequate conceptualisatie.

Je start met grote pool van items, adjectieven. De factoranalyse gaat op een empirische manier kijken naar basiscomponenten van persoonlijkheid, die de relaties tussen die constructen gaat beschrijven. Erna ga je de verschillende constructen met elkaar gaan correleren.

Intercorrelatietabel: Bv correlatie tussen persoonlijkheidsconstructen sociaal zijn, vriendelijk zijn, vrolijk zijn, enz. Dit is de basis voor de factoranalyse. De factoranalyse gaat zoeken naar onderliggende factoren a.d.h.v. een minder groot aantal factoren.

- Factoranalyse: 4 stappen
 - Correlatiematrix: vertrekpunt
 - Extractie van factoren: datareductie
 - Rotatie van factoren: interpretatie van de factoren
 - Factorscores: nieuwe scores op latente factoren
- Correlatiematrix (variable centered approach)
 - Vertrekpunt: data-sheet, vb in SPSS
 - Rijen = subjecten, kolommen = variabelen
 - Kijken naar de mate waarin variabelen met elkaar gecorreleerd zijn

The screenshot shows the SPSS Statistics Data Editor window. The title bar reads 'Data sheet_example.sav [Dataset] - IBM SPSS Statistics Data Editor'. The menu bar includes File, Edit, View, Data, Transform, Analyze, Direct Marketing, Graphs, Utilities, Add-ons, Window, and Help. The toolbar contains various icons for file operations and data analysis. The main window displays a data sheet with 7 rows and 10 columns. The first column is labeled '7: idnr' and contains values 1 through 7. The second column is labeled 'idnr' and contains values 1 through 7. The third column is labeled 'gender' and contains values 'meisje', 'jongen', 'jongen', 'meisje', 'meisje', 'meisje', 'meisje'. The fourth column is labeled 'groep' and contains values '8-12', '13-19', '13-19', '13-19', '13-19', '13-19', '13-19'. The fifth column is labeled 'tijd' and contains values 147,00, 177,00, 228,00, 218,00, 173,00, 206,00, 144,00. The sixth column is labeled 'onderw' and contains values 'sociaal', 'sociaal', 'niet-univ', 'sec:beroeps', 'sec:technisch', 'sec:technisch', 'sociaal'. The seventh column is labeled 's_all_p' and contains values 3,75, 2,63, 3,13, 4,00, 3,63, 4,50, 3,63. The eighth column is labeled 'a_dam_p' and contains values 2,25, 2,63, 3,25, 2,38, 3,13, 2,00, 2,88. The ninth column is labeled 'e_cos_p' and contains values 4,13, 2,63, 1,88, 3,13, 3,50, 2,13, 1,88. The tenth column is labeled 'e_pos_p' and contains values 3,25, 3,13, 1,63, 3,00, 3,38, 2,88, 2,13.

7: idnr	idnr	gender	groep	tijd	onderw	s_all_p	a_dam_p	e_cos_p	e_pos_p
1	1	meisje	8-12	147,00	sociaal	3,75	2,25	4,13	3,25
2	2	jongen	13-19	177,00	sociaal	2,63	2,63	2,63	3,13
3	3	jongen	13-19	228,00	niet-univ	3,13	3,25	1,88	1,63
4	4	meisje	13-19	218,00	sec:beroeps	4,00	2,38	3,13	3,00
5	5	meisje	13-19	173,00	sec:technisch	3,63	3,13	3,50	3,38
6	6	meisje	13-19	206,00	sec:technisch	4,50	2,00	2,13	2,88
7	7	meisje	13-19	144,00	sociaal	3,63	2,88	1,88	2,13

Intercorrelatie-tabel

Adjectief	2	3	4	5	6
1 Sociaal	.60**	.58**	.23	.18	.59**
2 Vriendelijk		.78**	.31*	.11	.21
3 Vrolijk			.28	-.30*	.35
4 Kwetsbaar				.80**	-.65**
5 Bang					-.77**
6 Zelfzeker					

- Factor-analyse:

- Een statistische techniek die voor een groot aantal geobserveerde variabelen gaat zoeken naar onderliggende variabelen .
- Deze onderliggende variabelen noemen we FACTOREN.
- Doel: data-reductie en inzicht in structuur van de data-set
- Toepassing op persoonlijkheids-data:
 - bv kijken naar de mate waarin een groot aantal persoonsbeschrijvende adjectieven voorgesteld worden aan de hand van een kleiner aantal kernfactoren van persoonlijkheid, waaronder elk van de adjectieven kan geclassificeerd worden.
- De output van een factoranalyse noemen we een factorladingenmatrix
- De meest elementaire soort factor-analyse is PCA, waarbij de factoren geëxtraheerd worden in volgorde van grootte (van de grootste naar de kleinste), dus in termen van de hoeveelheid variantie die door de factor wordt verklaard.
- Elk van de factoren verklaart de maximale hoeveelheid variantie die de factor zou kunnen verklaren.
- Factorladingen zijn de correlatiecoëfficiënten tussen de gemeten variabelen en de verklarende factoren.

Factorladingenmatrix

Adjectief	Factor 1	Factor 2
1 Sociaal	.84	.30
2 Vriendelijk	.74	.25
3 Vrolijk	.82	.38
4 Kwetsbaar	.24	.75
5 Bang	-.50	.81
6 Zelfzeker	.70	-.55

- Bijvoorbeeld Factorladingenmatrix

- Je krijgt twee factoren. De coëfficiënten zijn geen correlaties meer, maar factorladingen. Dat toont de mate waarin elk van die zes adjectieven een lading heeft op die onderliggende factor.
- Bv sociaal zijn laadt .84 op factor 1. Dat zijn telkens de hoogste ladingen. De primaire lading (grootste) staat in het vet. De eerste factor zouden kunnen we benoemen a.d.h.v. extraversie: dat meten we a.d.h.v. sociaal zijn, vriendelijk zijn en vrolijk zijn. Kwetsbaar, bang en zelfzeker, laden hoger op de tweede factor. We zouden dit kunnen benoemen als neuroticisme.

- De output van een factoranalyse noemen we een factorladingenmatrix
- De meest elementaire soort factor-analyse is PCA, waarbij de factoren geëxtraheerd worden in volgorde van grootte (van de grootste naar de kleinste), dus in termen van de hoeveelheid variantie die door de factor wordt verklaard.
 - > hoe groter de verklaarde variantie, hoe meer door die factor wordt verklaard
 - > hoe groter de factorlading, hoe meer uw construct representatief is voor de onderliggende factor
- Elk van de factoren verklaart de maximale hoeveelheid variantie die de factor zou kunnen verklaren.
- Factorladingen zijn de correlatiecoëfficiënten tussen de gemeten variabelen en de verklarende factoren.

4.3 Theoretische benadering

- Theorie bepaalt de belangrijkste trekcomponenten
 - Itemselectie ifv theoretische constructen
 - Lexicale en statistische benadering worden vaak gecombineerd
- > 3 benaderingen ~ ontwikkeling van taxonomieën

Deze wordt het minst gebruikt, je gaat uit van een theorie en op basis van deze theorie wordt dan bepaald welke factoren het belangrijkste zijn. Welke trekken gaan we voorspellen om mensen te beschrijven? Men gaat niet kijken naar de data, maar puur theorie/trekken vooropstellen. De drie benaderingen (lexicale, statistische, theoretische) hebben allemaal invloed op de ontwikkeling van taxonomieën. Deze 3 worden vaak gecombineerd, vooral de lexicale en de statistische benadering worden vaak gecombineerd.

5. Historische relevante persoonlijkheidstaxonomieën

5.1 Allport

- Eerste classificatie-systeem van persoonlijkheidstrekken obv woordenboekstudie (~lexicale benadering)
- Eerste universitaire cursus persoonlijkheidspsychologie
- Eerste link naar zenuwstelsel
- Integratieve benadering van persoonlijkheid
- Aanhanger van nomothetische én idiografische benadering
 - Common personality traits
 - Personality disposition
- Classificatie van trekken op 3 niveaus:
 - Cardinale trekken
 - Centrale trekken
 - Secundaire trekken
 - => fijnmazige trekken van persoonlijkheid
- Ontwikkelde geen persoonlijkheidsmaat
- Significante bijdragen:
 - Trekbenadering: nadruk op beperkingen van trektheorieën zoals ze toen gehanteerd werden
 - Theorie van zelfconcept: van belang over theorieën heen

Allport heeft het allereerste classificatiesysteem ontwikkeld vanuit die lexicale benadering. Hij is ook de allereerste persoon geweest die een cursus persoonlijkheidspsychologie heeft mogen geven aan een unief. Hij heeft GEEN echte theorie ontwikkeld.

Common personality traits: Nomothetisch.

Personality disposition: Idiografisch.

Cardinale niveau = Fundamentele trekken, trekken die zodanig overheersend zijn in iemands functioneren (Je kan er niet naast kijken: obsessies, passies).

Centrale trekken: 5 à 10 trekken die persoonlijkheid zeer goed beschrijven.

Secundaire trekken = Meer fijnmazige trekken, voorkeuren (smaak, stijl).

Ook belangrijke bijdrage: Eerste die theorie over zelfconcept en zelfbeeld heeft ontwikkeld.

5.2 Eysenck

- Klemtoon: erfelijkheid en psycho-fysiologische basis van trekken
- Constructie hiërarchische typologie:
 - Specifieke responsen
 - Habituele responsen
 - Trait niveau
 - Gecorreleerde trekken= super-trait
 - Extraversie
 - Neuroticisme
 - Psychoticisme

Klemtoon op biologie, dit was vrij uniek voor die tijd. Eysenck zei dat er heel veel is dat meegegeven wordt vanaf de geboorte, hij was dus de eerste die hier expliciet mee naar voor kwam.

Specifieke responsen: Hoe mensen gaan reageren op een bepaalde specifieke situatie. Bepaald gedrag op een bepaald moment.

Bv. koffiepauze vandaag om 10u om te babbelen.

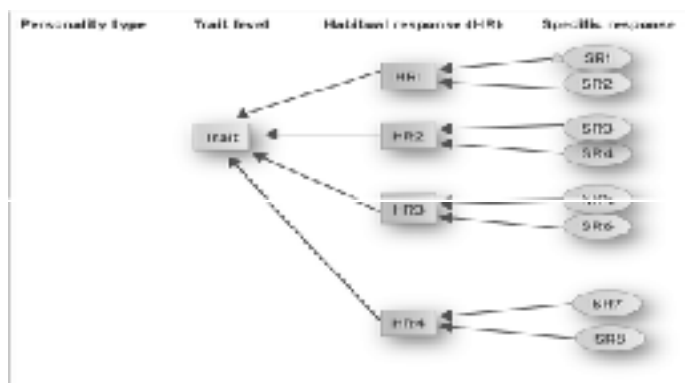
Habituele responsen: Gewoonteresponsen.

Bv. elke dag om 10u een pauze nemen.

Trait niveau: Op het niveau van een trek. Persoonlijkheid zoals wij het kennen.

Bv. koffiepauze (onder invloed van sociabiliteit).

Super trait: Gecorreleerde trekken (super-traits).



Habituele responsen = Rituelen die we ontwikkelen.

Trait level = Nog een level hoger.



- oorspronkelijk enkel N en E
- specifieke uitwerking P-factor
 - kritiek: insinueert hoger risico op psychose
 - hoog P = hoger risico op psychotisch gerelateerde ervaringen
 - P-factor empirisch minst onderschreven

Die p-factor staat voor psychoticisme en mensen gingen er dan verkeerdelijk vanuit dat dit hetzelfde was als psychosen. Dus de kritiek was dat de p-factor een hoger risico op psychose insinueert. Maar Eysenck bedoelde gewoon dat deze groep een grotere kans hadden op psychotische ervaringen, de factor is veel breder. Hoge score op psychoticisme: ook link met psychopathie en antisociale persoonlijkheidsstoornis. Wat is hoog op P echt: hoger risico op psychotisch gerelateerde ervaringen (bv. dromen, levendige fantasie). Het is een factor die een beetje het laagwelwillende aspect omvat (samen met het creatieve). Maar: het is een factor die empirisch gezien het minste onderschreven is.

Assessment volgens Eysenck: EPQ:

- EPQ: verschillen in scores op supertrekken = verschillen in gedrag
 - Omgevingsprikkel
 - Risico-gedrag
 - Veraderingen
- Crosscultureel onderzoek: replicatie 3 factoren OKE
 - In meer dan 24 landen
 - Zowel bij mannen als vrouwen
 - Support voor genetische basis
- EPQ-versie voor jongeren
 - Crossculturele replicatie
 - Stabiliteit van de drie factoren over leeftijd heen

Hij heeft dan een instrument ontwikkeld = EPQ = Eysenck Personality Questionnaire. Hij gaat ervan uit dat mensen verschillen in gedrag naargelang ze verschillen op die N en E factor.

Die genetische basis is ondertussen ook heel sterk aangetoond. Ook voor jongeren heeft hij ondertussen een versie ontwikkeld.

Bijdrage Eysenck:

- beschrijving en verklaring individuele verschillen
- ontwikkeling robuuste maat voor persoonlijkheid
- aandacht voor biologische-genetische basis van persoonlijkheid
- kritiek:
 - 3 factoren voldoende?
 - Biologisch criterium te rigide?

Zijn bijdrage = Niet alleen een beschrijving, maar ook een verklaring.

Antwoord op kritiek 1: Hij heeft belangrijke trekken uitgesloten omdat ze geen biologische basis hadden. Antwoord op kritiek 2: Als iets niet biologisch geënt was, sloot Eysenck het uit.

3. Cattell

- empirische reductie van extensieve lijsten van persoonsbeschrijvende trekken
- toepassing factor-analyse: structuur v persoonlijkheid
- distinctie genetisch vs. Omgevingsgestuurde trekken
- distinctie types van trekken:
 - ability-traits: vaardigheden
 - temperament-traits: basistrekken
 - dynamic traits: motivationele factoren van gedrag: waarom gedragen wij ons zoals wij ons gedragen?
- Common vs. Unique traits
- Unique: specifieke interesses die iemand heeft
- Surface traits: clusters van trekken die samengaan, oppervlakkig
- Source traits: meer latent, geven richting aan de surface traits

Empirische reductie van extensieve lijsten van persoonsbeschrijvende trekken: Hij gebruikte de grote lijst van Allport om er een factoranalyse op te draaien, op die manier komt hij op onderliggende constructen. Dus: lexicale + statistische benadering. Cattell is de eerste die verder heeft gewerkt met factoranalyse, de eerste die factoranalyse heeft toegepast: Structuur van persoonlijkheid. Hij doet dus factoranalyse voor trekreductie (er waren anders te lange lijsten). Binnen de resultaten die hij heeft gevonden heeft hij een onderscheid gemaakt tussen omgeving en genetica (verschil met Eysenck), tussen constitutionele trekken en omgevings-geïnduceerde trekken.

Onderscheid tussen verschillende types van trekken:

- Ability traits: Vaardigheden (Hoe goed kan iemand doelen bereiken? Met situaties omgaan?)
- Temperament traits: Persoonlijkheidstrekken (manier waarop men bepaald doel kan bereiken).
- Dynamic traits: Motivationele factoren van gedrag (sentiment, drang, attitudes).

Common VS Unique = Unique traits zijn uniek per individu, bv de specifieke interesses die iemand heeft. De common zijn dan meer de gemeenschappelijke trekken over individuen heen, ze zijn bij alle mensen aanwezig in meer/mindere mate (nomothetisch), bv. sociabiliteit.

Assessment volgens Cattell: 16PF

- onderliggende structuur van persoonlijkheid bestaat uit 16 source trekken
- een v.d. grootste taxonomieën in termen van aantal factoren
- elke factor geoperationaliseerd als continuüm
- Bijdrage Cattell
 - Moeilijkheidsgraad
 - Moeilijkheden mbt replicatie 16 factoren
 - Problemen interne consistentie voor een aantal schalen

Kritiek op Cattell: Handmatige factoranalyse = Veel kans op rekenfouten (in tegenstelling tot computer). Moeilijkheidsgraad van de taxonomie (vrij moeilijk om te scoren).

Moeilijkheden met replicatie van de 16 factoren (ook als hij replicatie zelf deed).

Problemen met interne consistentie voor een aantal schalen (dus niet zo betrouwbaar).

De factoren die hij vooropgesteld heeft zijn vrijwel niet gerepliceerd, maar het is wel een belangrijk figuur geweest. Wél goede maten en predicties!

Nu: meer dan 50% van de items opnieuw geschreven.

—> Implicatie: vorige predictiestudies niet zomaar repliceren met gereviseerd instrument!

6. Hiërarchisch vs. circumplexmodellen

Hiërarchisch: Vanuit de statistische benadering. Deze modellen houden geen rekening met e secundaire ladingen, het gevolg is dat je tussen je factoren sterke correlaties gaat krijgen. Ze gaan een theorie ontwikkelen vanuit de primaire lading op een factor. Wat je ook verliest is het unieke!

Circumplex: Letterlijk cirkels. Zij gaan met meer dan 1 lading rekening houden, de secundaire lading zal ook in rekening gebracht worden. Kritiek: Zijn er effectief maar 2 betrokken dimensies?

1. Hiërarchisch model:

- Schalen toewijzen aan factor waarop dit facet primair laadt
- Secundaire ladingen worden niet in rekening gebracht
- Gevolg:
 - Gecorreleerde domeinscores
 - Gemeenschappelijke versus unieke variantie van een facet
- *Bv NEO-PI-R (FFM)*

2. Circumplexmodel

- visuele voorstelling van interpersoonlijk gedrag
- secundaire ladingen wel in rekening gebracht
- love-status: 2 assen v.h. circumplex
- replicatie bij kinderen
- kritiek: interpersoonlijk gedrag: slechts 2 betrokken dimensies?
- *Bv interpersoonlijk model van Wiggins*

Interpersoonlijk model Wiggins

- Expliciete definitie van interpersoonlijk gedrag
- Specificatie van de relaties tussen elke trek en elke andere trek in het model
- Aandacht vestigen op hiaten in onderzoek naar interpersoonlijk gedrag (bv naar trekken die tussen twee 'pure' trekken liggen)

Circumplex model = Interpersoonlijk model van Wiggins. Het is een visuele voorstelling van interpersoonlijk gedrag. Hier worden de secundaire ladingen wel in rekening gebracht. Er wordt niet enkel gekeken naar hoe een eigenschap een aspect is van een bepaalde factor, maar ook dus naar de secundaire ladingen. Hoe een andere factor daar ook toe bijdraagt.

Een kruising van extraversie en welwillend zijn zullen bepalen hoe je in het dagelijkse leven zal functioneren. Love status: 2 assen van het circumplex model.

Het voordeel is dat er ook replicatie bij kinderen mogelijk is.

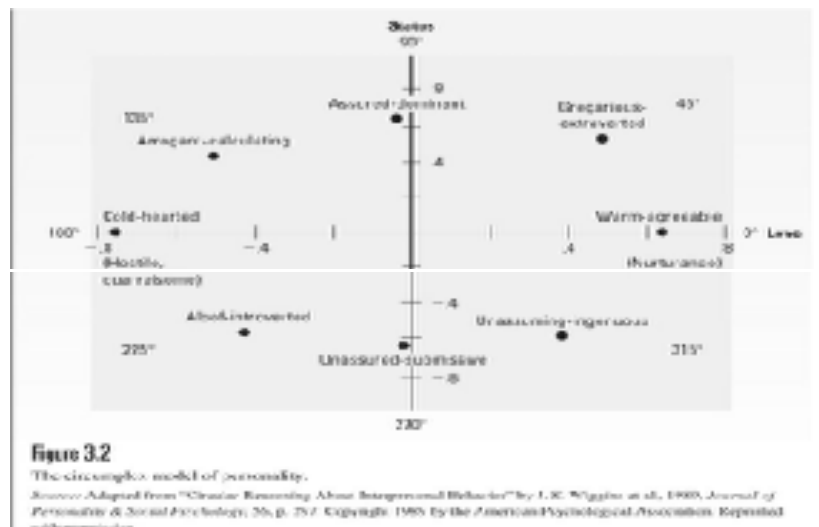
Nabijheid: Positief gecorreleerd.

Bipolair = Lijnrecht tegenover elkaar:

Negatief gecorreleerd.

Orthogonaal = Loodrecht op elkaar:

Hebben niets met elkaar te maken.



7. Hedendaags multi-trait kader: Five Factor Model: bronnen van evidentie

Met dit model gaan we het meest werken de komende lessen. Voorbeeld van een model waarbij de lexicale en statistische benadering gecombineerd worden. Het is prominent in hedendaags onderzoek. In het boek staat er een uitgebreide beschrijving van die factoren en wat ze precies meten.

- Vertrekpunt: de lexicale en statistische benadering
 - o heranalyse Allport-lijst: 5 factoren
 - o significante reeks studies met trekadjectieven: 5 factoren
- Factoranalytische evidentie: Costa en McRae
 - o data driven
 - o hiërarchisch model
 - o model met grootste consensus binnen de trait psychology

Openness	Conscientiousness	Extraversion	Agreeableness	Neuroticism
Fantasy	Competence	Warmth	Trust	Anxiety
Aesthetics	Order	Gregariousness	Strength/forwardness	Angry hostility
Feelings	Dutifulness	Assertiveness	Altruism	Depressions
Actions	Achievement striving	Activity	Compliance	Self-consciousness
Ideas	Self-discipline	Excitement seeking	Modesty	Impulsiveness
Values	Deliberation	Positive emotions	Tender-mindedness	Vulnerability

→ 5 grote factoren, met daaronder die meer fijne facetten

Voorbeeld van een model waarbij de lexicale en statistische benadering gecombineerd worden. Het is prominent in hedendaags onderzoek. In het boek staat er een uitgebreide beschrijving van die factoren en wat ze precies meten.

O: De mate waarin je openstaat voor verschillende zaken.

C: Alles wat binnen het taakgerichte valt.

E: In de belangstelling staan, veel praten, kwantiteit van sociaal contact.

A: Rechthooftheid, bescheidenheid, etc..

N: Emotionele stabiliteit.

Zijn universeel, weinig omgevingsinvloeden. Hebben invloed op karakteristiek adaptief en maladaptief gedrag.

Karakteristiek (mal)adaptief gedrag: Gewoontes, attitudes, vaardigheden, rollen, relaties. Wat als adaptief/maladaptief gezien wordt, is afhankelijk van de context. Deze karakteristieke gedragingen geven aanleiding tot 'zelfconcept'. Beïnvloedt je objectieve biografie (je levensloop). Omgevingsinvloeden: Trauma, cultuur, gedrag van ouders. Hebben wel invloed op je karakteristieke (mal)adaptieve gedragingen. Maar: geen invloed op je onderliggende 5 factoren (zeer robuust en stabiel). Persoonlijkheid = stabiel (kan je enkel veranderen door hersenletsel).

- Bronnen van evidentie:

- Replicatie vanuit structuur trek-adjectieven (Goldberg) en 'zinnen'-items (McCrae & Costa)
- Cross-cultureel valide (talen/culturen)
- Valide over leeftijdsgroepen heen
- Genetische basis
- Sterke predictieve validiteit

Afhankelijk van de outcome hebben ze een sterke predictieve validiteit.

7.1 FFM: variable centered Assessment

- NEO PI-R: 240 zinnen-items, 30 facetten, hiërarchisch gestructureerd onder 5 dimensies
- NEO-FFI: 60 zinnen-items, verkorte NEO PI-R versie, enkel scores 5 dimensies
- BFI: 44 korte zinnestukjes, enkel scores 5 dimensies
- Adjectievenlijsten

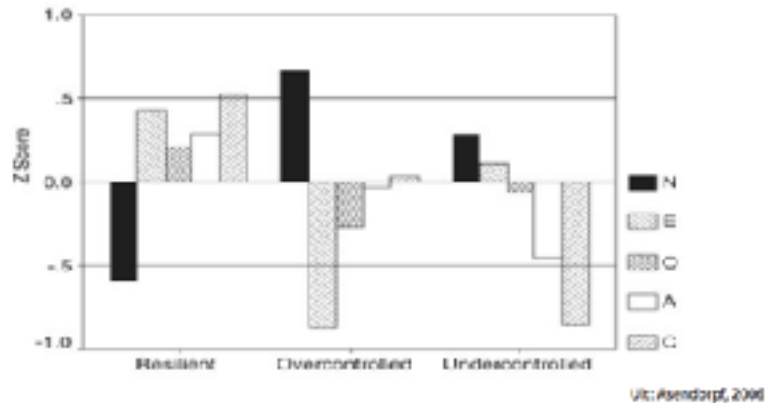
→ keuze tussen gedifferentieerd maar uitgebreid vs. Minder gedifferentieerd maar economisch

BFI: Meet elk van die dimensies, maar dan met adjectieven ipv korte zinnen.

7.2 FFM Person centered Assessment

- Person-centered >< variable centered
 - Person centered: specifieke combinaties van scores van die dimensies → types die terugkeren
- Terugkerende specifieke combinatie van hoge/lage scores op de Big Five over N personen
 - Overcontrolled: hoog N, laag E

- Mensen die emotioneel onstabiel zijn en introvert
- Undercontrolled: laag A, laag C
 - Vooral in forensische sector, mensen die meer kans hebben op externaliserende pathologie
- Resilient: laag N, hoog A, hoog C
- Op basis van data-analytische methoden
 - cluster-analyse
 - Latente klasse-analyse



Klinisch gezien is dit niet altijd de meest interessante manier om naar mensen te kijken.

Person-centered: Op deze manier ga je types krijgen:

- Over gecontroleerd: Dit zijn de binnenfretters, meer kans op internaliserende problematieken.
- Onder gecontroleerd: Vele meer kans op externaliserende problematieken.
- Veerkrachtig.

7.3 FFM: Persoonlijkheidstypes

- Voordeel:
 - Brede toepassingsmogelijkheden:
 - Klinisch: zicht op at-risk voor psychopathologie
 - Overcontrollers: internaliserende pathologie
 - Undercontrollers: externaliserende pathologie
 - Selectie-doeleinden: vb normprofiel voor verschillende beroepsgroepen
- Nadeel:
 - verlies van informatie
 - categoriale toewijzing aan 1 bepaald type

Voordeel: Veel meer toegepast, want men gaat kijken naar mensen als geheel (holistische mensvisie). Ook in selectie is dit handig.

Nadeel: Je verliest informatie omdat je iemand gaat toewijzen aan een bepaald type. Want zo geen rekening houden met scores op andere dimensies.

7.4 Kritiek FFM:

- A-theoretisch, te beschrijvend
- Biedt geen verklaring voor onderliggende psychologische processen
- Additionele factoren van persoonlijkheid niet inbegrepen (vb fysieke aantrekkelijkheid, religiositeit)

Kritiek 1 = Geen conceptueel kader. Het is puur empirisch en statistisch. Het tegenargument van Costa & McCrae: Het was nooit de bedoeling om een theorie te maken over persoonlijkheid.

Kritiek 3 = Er zijn andere zaken die niet opgenomen zijn zoals bv uiterlijke verschijning. Dus de theorie is niet comprehensief genoeg. Het tegenargument van Costa & McCrae: Deze additionele

factoren zijn geen onderdeel van persoonlijkheid of zitten reeds erin vervat (zoals dit bv. het geval is in het HEXACO model).

VOORBEELD EXAMENVRAAG LES 1

Persoonlijkheid kan vanuit twee verschillende benaderingen worden onderzocht, waarbij

- A. De idiografische benadering het bestaan van universele persoonlijkheidstypes ontkent.
- B. De nomothetische benadering vooral naar gelijkenissen tussen groepen kijkt op basis van kwalitatieve methoden.
- C. De idiografische benadering op basis van case studies poogt om algemeen geldende principes van persoonlijkheidsontwikkeling af te lijnen.
- D. De nomothetische benadering de universele basisstructuur van persoonlijkheid tracht te onderzoeken door in depth onderzoek te doen bij individuen.